

V čem lidé dělají chyby během finančního rozhodování?

Ing. Dušan Hradil

**sekce Finanční trh
Ministerstvo financí**

**Finanční gramotnost v praxi
26. května 2011**

Potřebujeme finančně gramotné občany?

- MF gestorem ochrany spotřebitele na FT
 - cíl OSFT: spotřebitel přijímá odpovědná rozhodnutí
 - FV je jedním z pilířů OSFT, FG předpokladem úspěšné regulace
 - **předsmluvní informace**
 - **právo na vysvětlení předsmluvních informací**
 - **sestavení rozpočtu domácnosti a zvážení nezbytnost výdajů**
 - **posouzení, kdy si půjčit a jak splácet dluhy, zvážení budoucích důsledků zadlužení**
 - **porovnání jednotlivých druhů úvěrů a výběr nejvhodnějšího (aktivní spolupráce s poradcem)**
 - **právo spotřebitele na odstoupení od smlouvy do 14 dnů (cooling-off period)**
 - **možnost řešení sporů prostřednictvím FA**
 - **strop výše odškodnění v případě předčasného splacení**
- 1. pilíř
informovanost**
- 2. pilíř
finanční
gramotnost**
- 3. pilíř
zájmy a práva
spotřebitelů**

Jsou občané finančně gramotní?

- **zkušenosti z přijatých stížností**
- **medializované kauzy**
- **struktura produktů na finančním trhu**
- **objektivní ověření - výzkum**

Měření úrovně finanční gramotnosti dospělé populace (2010)

- **Domácí finance**
- **Vytváření rezerv**
- **Finanční produkty**
- **Chování a zvyklosti ve světě financí**
- **Znalosti ze světa financí**
- **Smlouvy a stížnosti**

I. Domácí finance

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- má alespoň hrubou představu o tom, kolik má aktuálně k dispozici vlastních peněz
- sestavuje si rozpočet a sleduje jeho dodržování
- plánuje své výdaje alespoň na měsíc dopředu
- je připraven na situaci ztráty hlavního příjmu

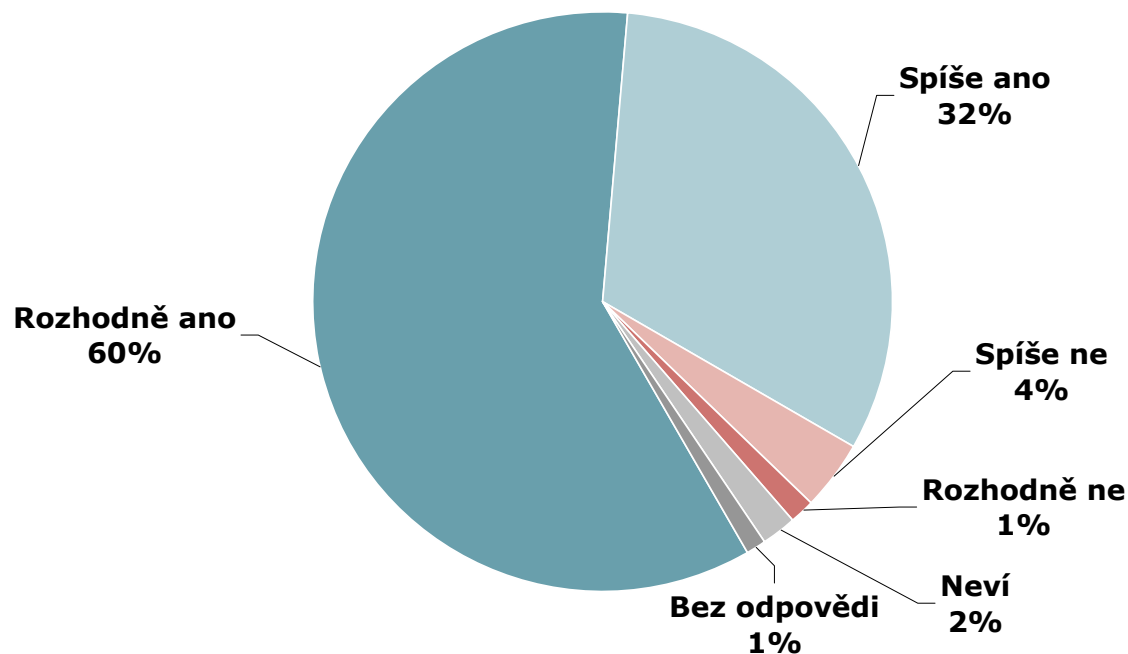

Přehled o penězích

- **92 %** má alespoň hrubou představu o tom, kolik má aktuálně k dispozici vlastních peněz

Řekl(a) byste, že máte alespoň přibližnou představu o tom, kolik peněz máte Vy osobně nyní okamžitě k dispozici?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

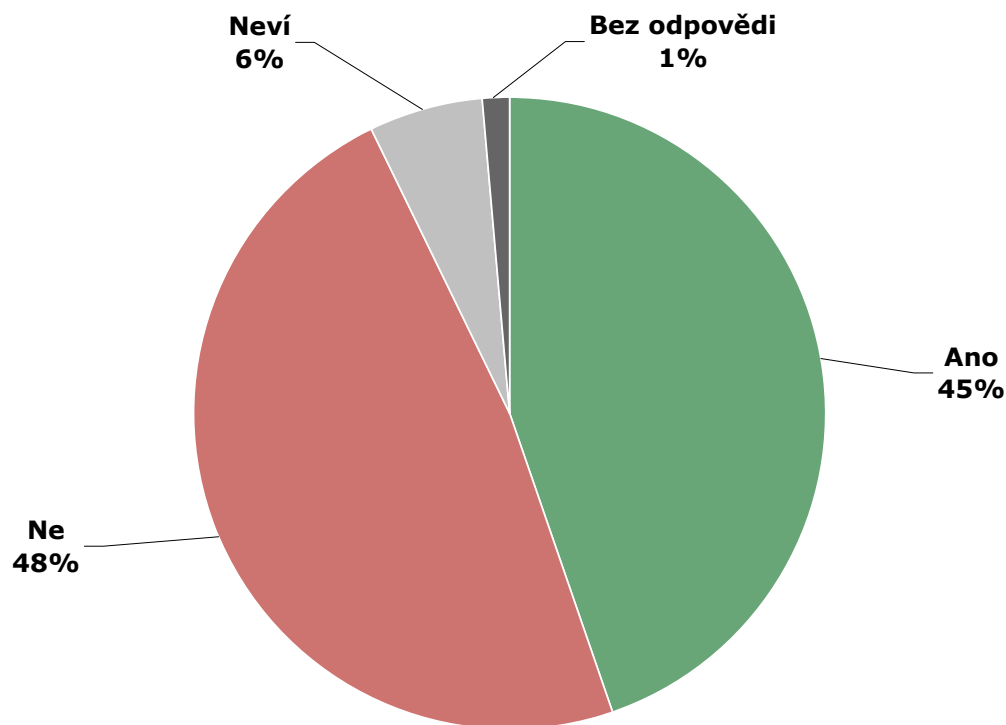

Rozpočet domácnosti I

- **37%** sestavuje rozpočet pravidelně, dalších 8% nepravidelně

Dělá si Vaše domácnost finanční rozpočet?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

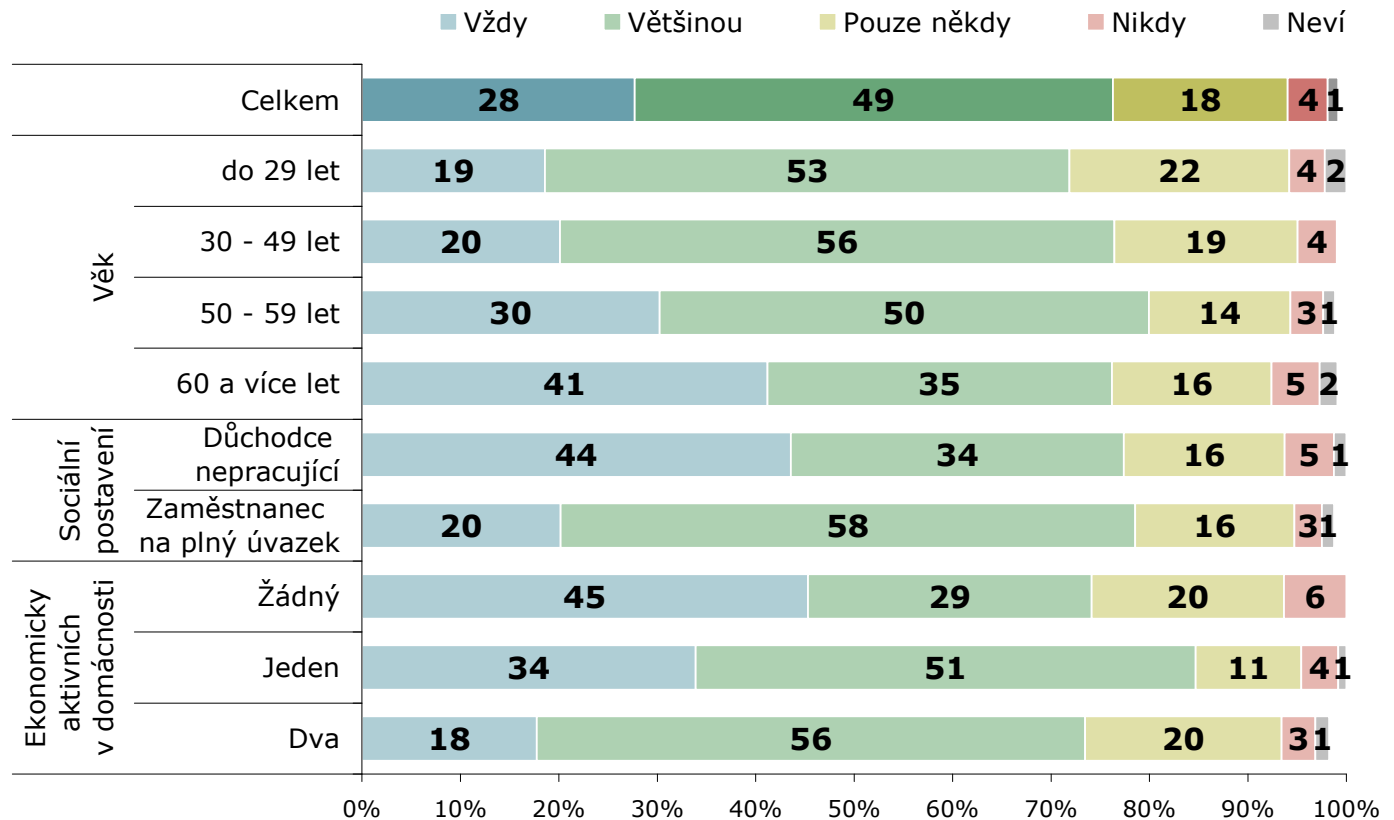

Rozpočet domácnosti II

- **77%** z těch, kteří rozpočet sestavují, vždy či většinou sleduje jeho dodržování

Sledujete, zda je naplánovaný rozpočet Vaší domácnosti skutečně dodržován?

ZÁKLAD: Respondenti, v jejichž domácnosti se sestavuje finanční rozpočet n=451

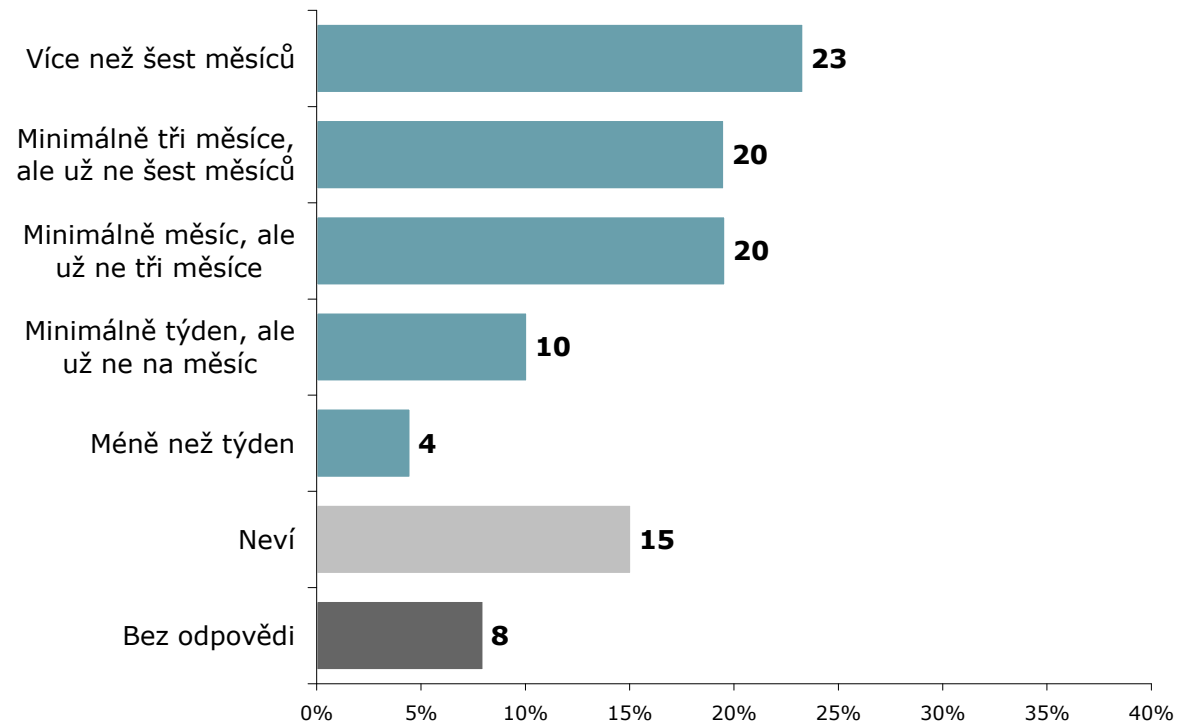

Pokrytí výdajů v případě ztráty příjmu

- **77 %** ví, jak dlouho by bylo schopno pokrýt životní náklady po ztrátě příjmu
- **43%** je zajištěno na dobu 3 měsíců a více, 63 % na alespoň 1 měsíc
- naopak 14 % ani po dobu 1 měsíce; 23% respondentů nedokázalo odpovědět

Jak dlouho by byli schopni pokrýt životní náklady po ztrátě příjmu

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

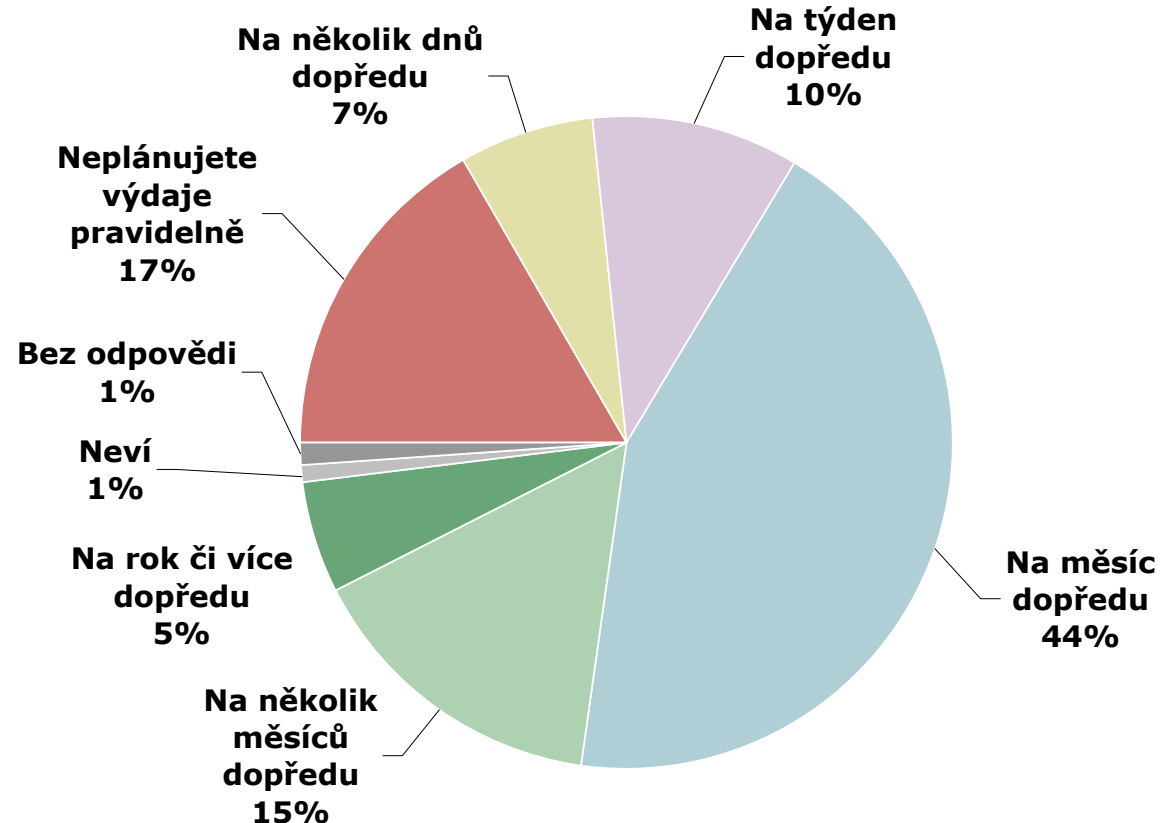

Plánování výdajů

- **64%** z těch, kteří sestavují rozpočet, plánuje své výdaje alespoň na **1 měsíc dopředu**

**Plánuje Vaše domácnost své výdaje pravidelně?
Pokud ano, na jaké období?**

ZÁKLAD: Respondenti, v jejichž domácnosti se sestavuje finanční rozpočet n=451

II. Vytváření rezerv

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- si vytváří rezervy – např. pravidelným odkládáním části příjmu
- tyto rezervy mohou být jak obecného charakteru (tedy na „nepředvídatelný výdaj“), tak konkrétně zaměřené, např. ztráta příjmu či financování výdajů ve stáří
- již přemýšlel o tom, z čeho bude žít ve stáří

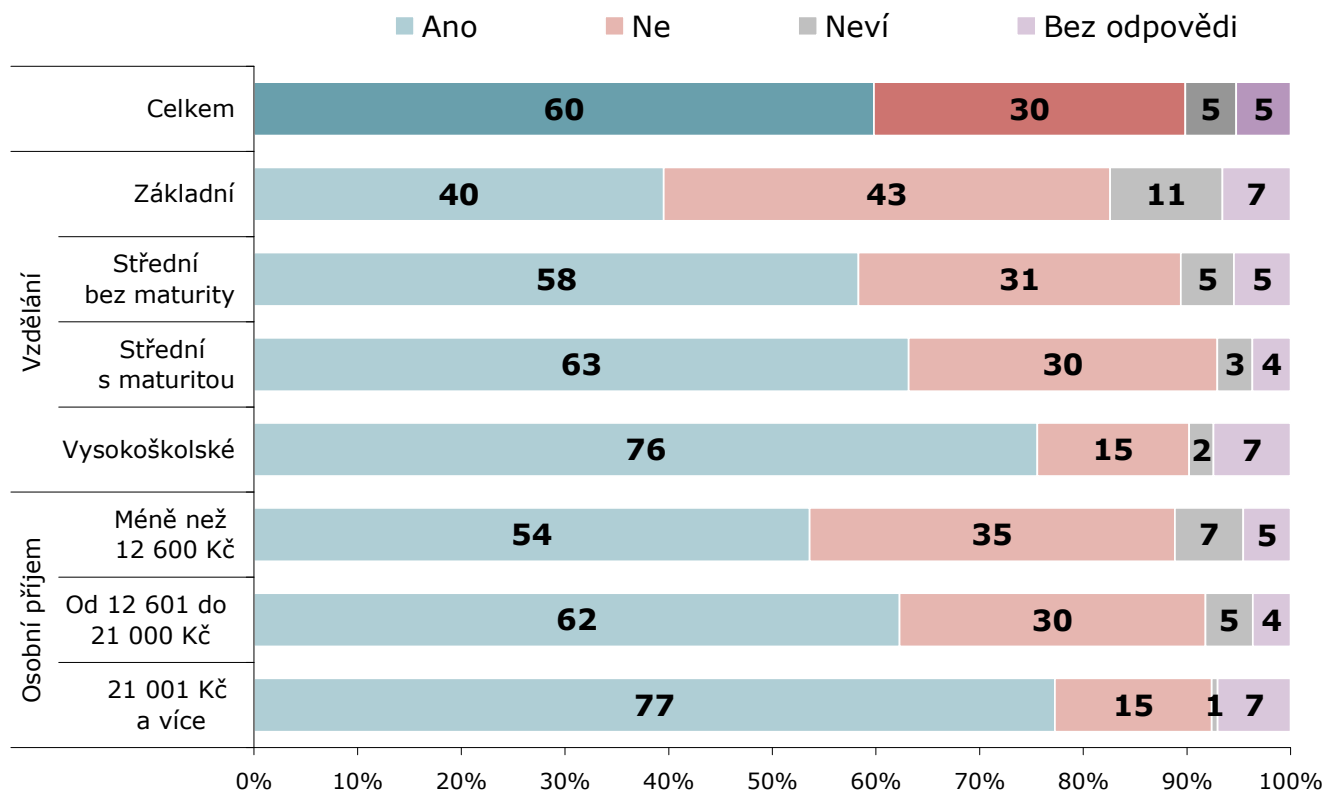

Vytváření obecných rezerv

- **60%** pravidelně odkládá část příjmu jako rezervu (obecně, např. na nepředvídatelný výdaj)

Ukládá Vaše domácnost pravidelně část svých příjmů stranou jako rezervu?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

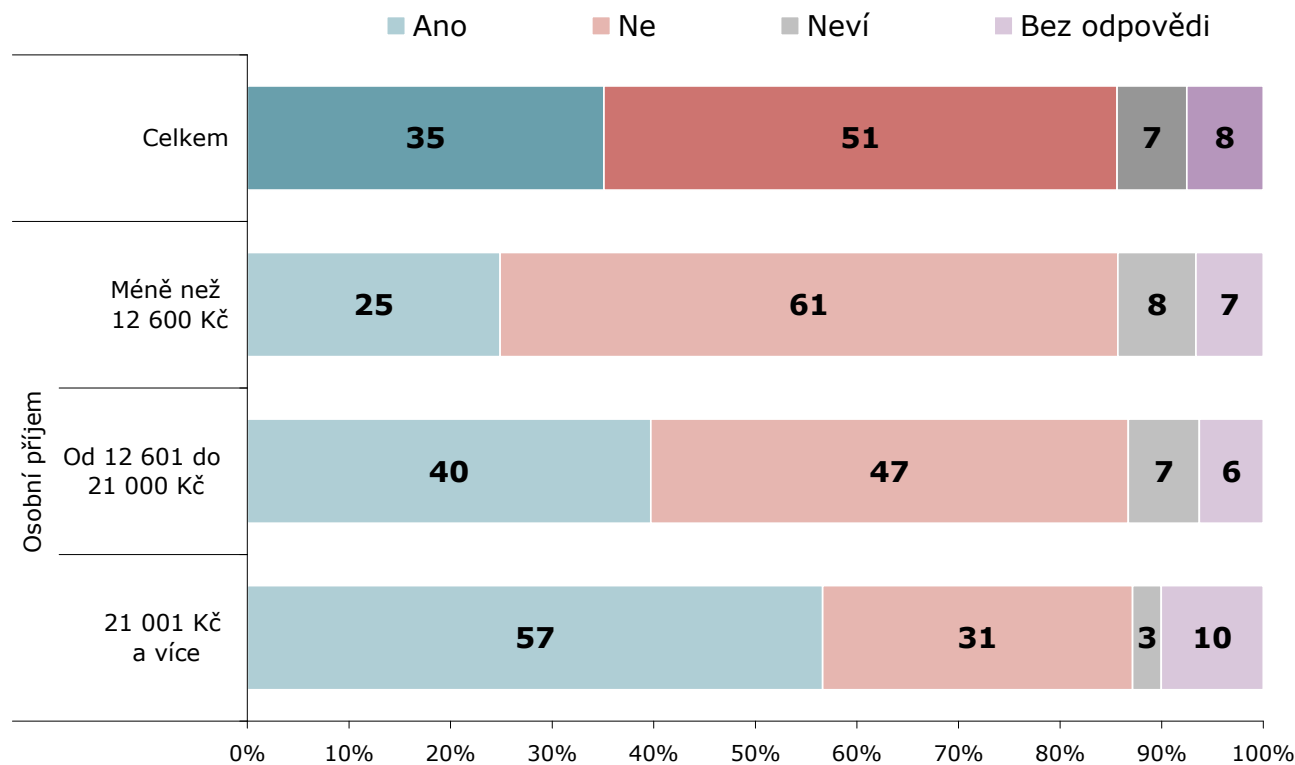

Vytváření rezerv pro případ ztráty příjmu

- **35%** odkládá část příjmu jako rezervu pro případ ztráty příjmu

Vytváří si Vaše domácnost rezervy pro případ ztráty příjmu?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

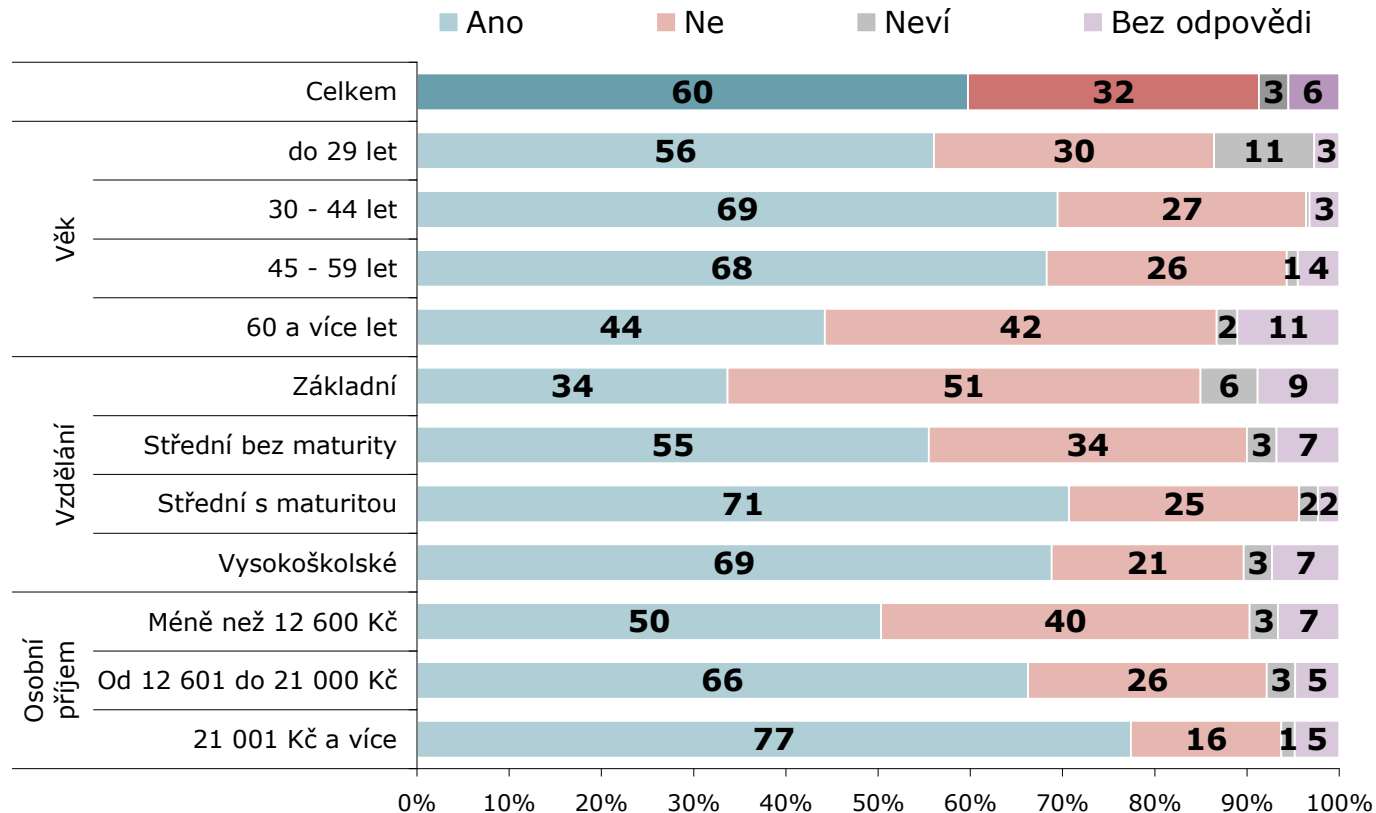

Vytváření rezerv na stáří

- **60% odkládá část příjmu jako rezervu na stáří**

Vytváří si Vaše domácnost rezervy jako zajištění na stáří?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

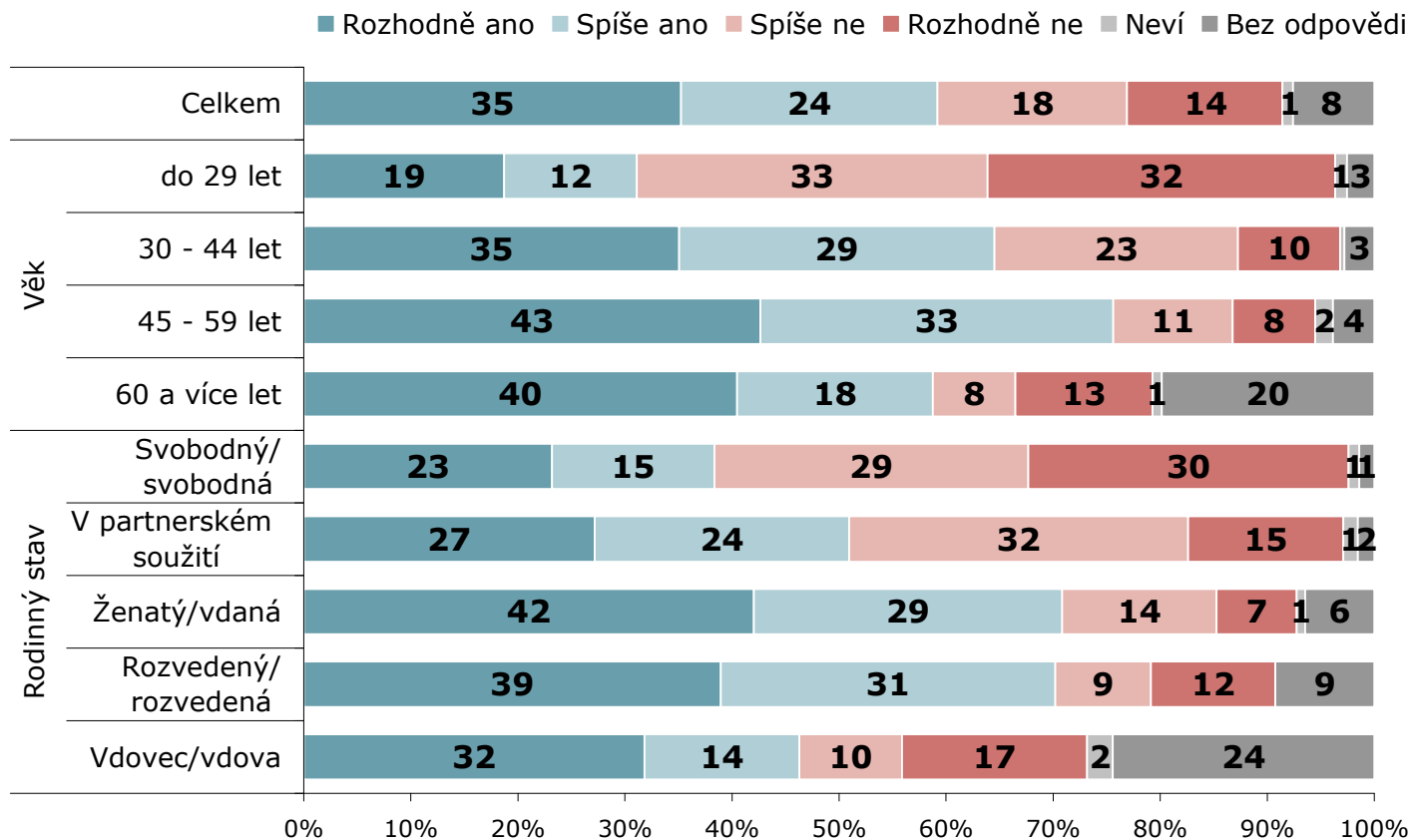

Z čeho budu financovat své výdaje ve stáří

- **59%** již přemýšlelo o tom, jak se zajistit na stáří

Přemýšlel(a) už jste o svém zajištění na stáří?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

III. Finanční produkty

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- při výběru finančního produktu zvažuje více nabídek a více zdrojů informací
- zná základní finanční produkty, např. v oblasti platebních karet zná rozdíl mezi kartou debetní a kreditní, zejm. pokud např. kreditní kartu skutečně používá
- je si vědom rizik spojených s některými finančními produkty – např. platebními kartami
- ví, co dělat, když dojde k odcizení či ztrátě platební karty
- ví, podle čeho si vybírat finanční produkty, např. spotřebitelský úvěr

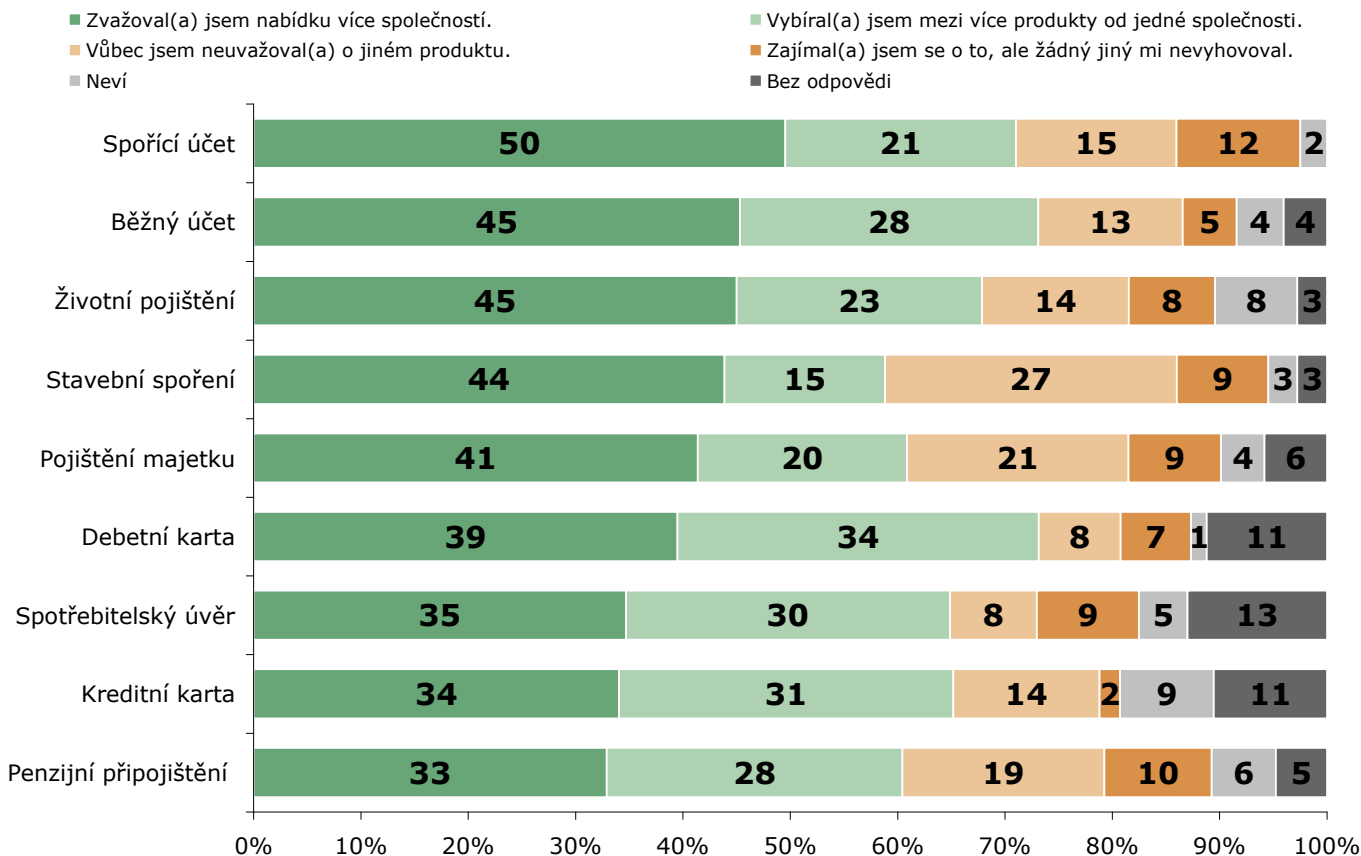
Výběr finančního produktu z více nabídek

- **33 až 50 % (dle typu produktu) zvažuje nabídky více poskytovatelů**

Způsob výběru produktu

ZÁKLAD: Respondenti, kteří si sjednali v posledních 2 letech daný produkt

POZNÁMKA: zobrazeny pouze produkty, které si v posledních dvou letech sjednalo více než 30 osob

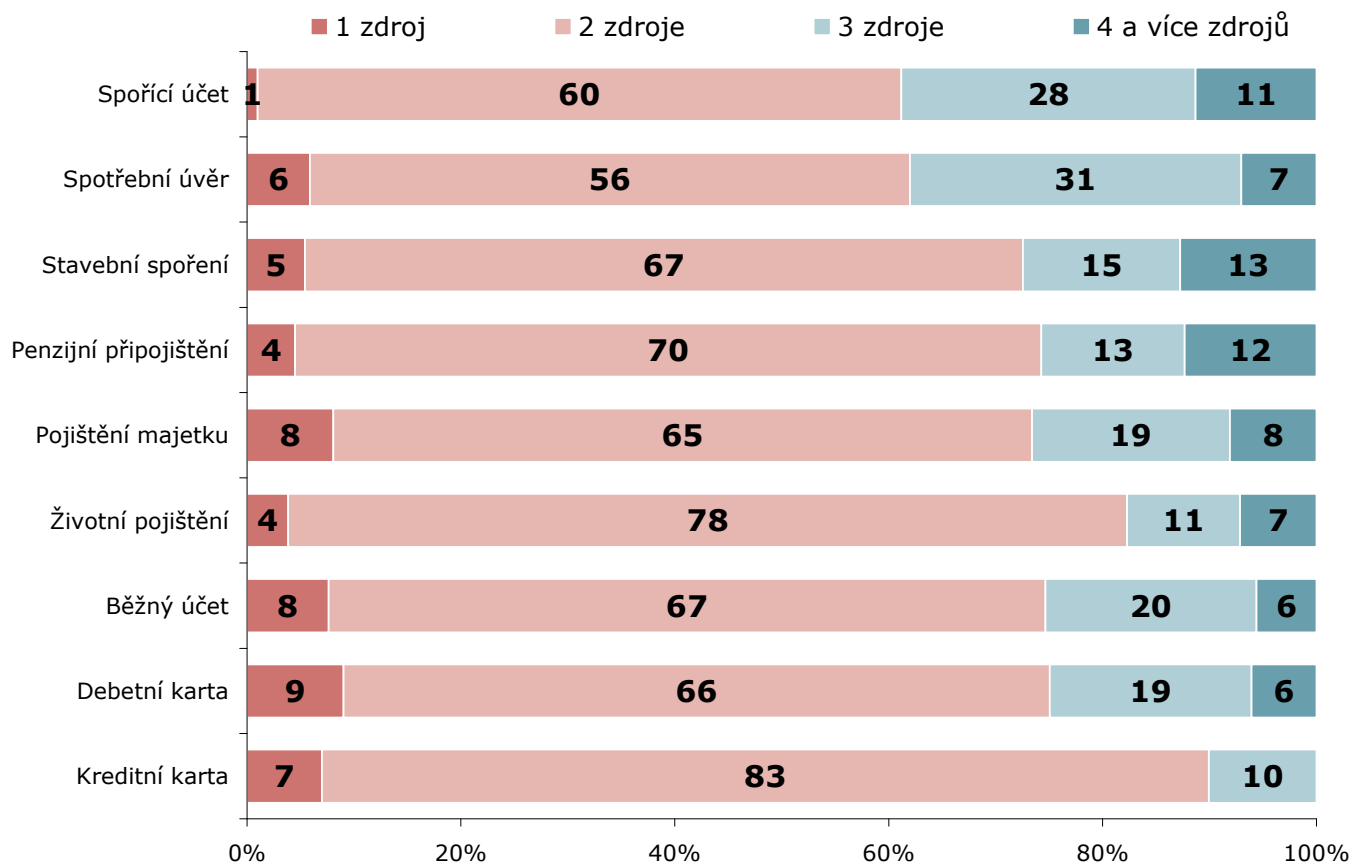

Výběr finančního produktu z více nabídek

- více jak 90 % (dle typu produktu) vycházelo v minulosti alespoň ze 2 zdrojů informací při výběru finančního produktu**

Počet informačních zdrojů

ZÁKLAD: Respondenti, kteří si v posledních 2 letech některý z produktů

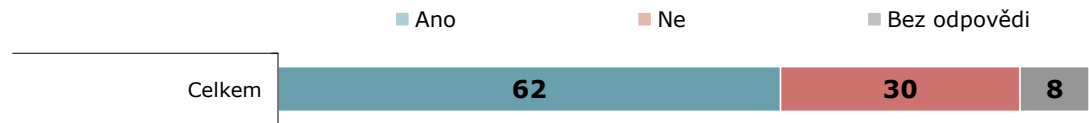
Znalost produktů – platební karty

▪ **25 % skutečně zná rozdíl mezi debetní a kreditní kartou**

(většina o debetní/kreditní kartě již slyšela, ovšem z nich jen 62 % si myslí, že zná rozdíl, ve skutečnosti správně odpovědělo jen 57 % z nich)

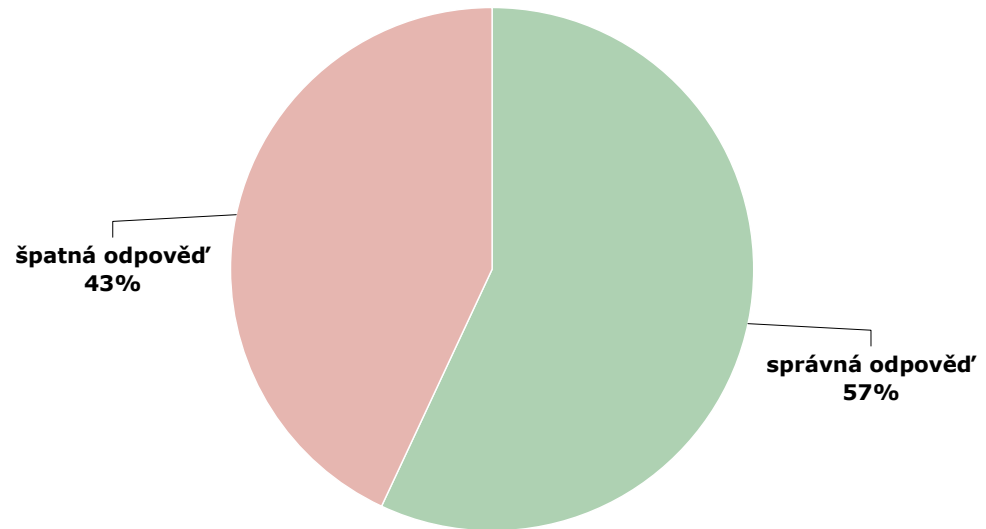
Věděl(a) byste, jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní platební kartou?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří alespoň slyšeli o kreditní/debetní kartě, n=704

Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří uvedli, že znají rozdíl, n=437

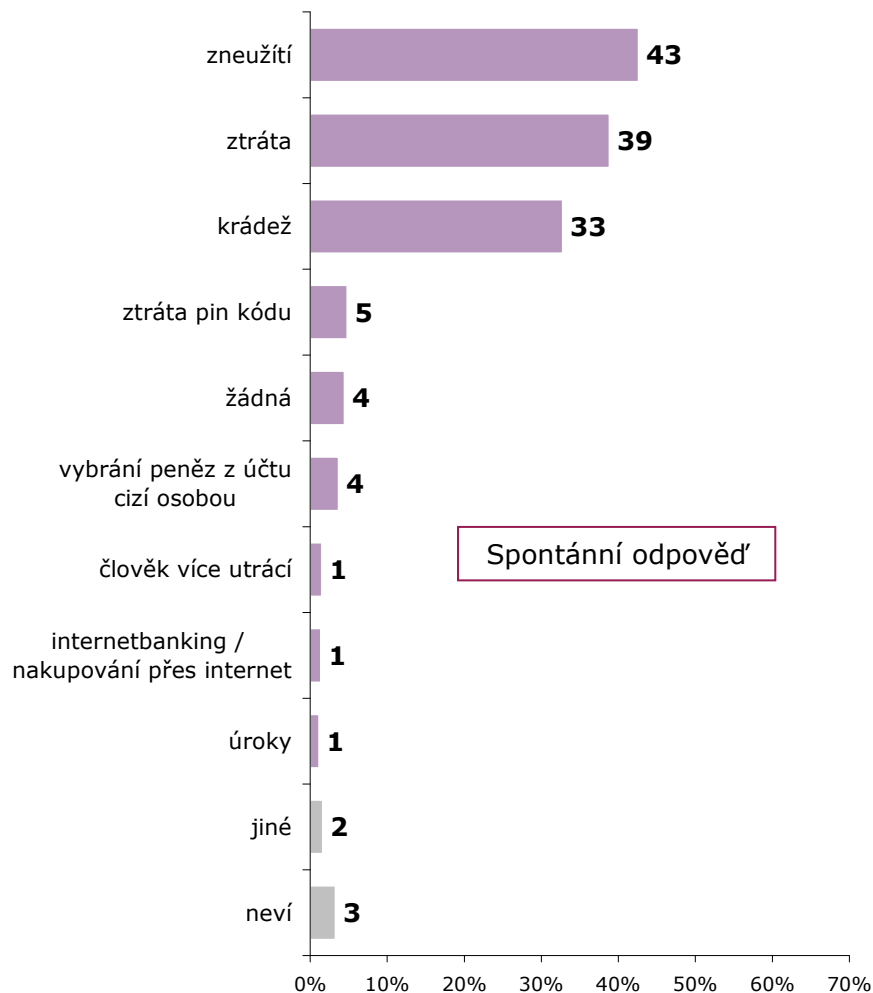

Rizika spojená s finančními produkty I

- zhruba **87 %** držitelů debetní karty si uvědomuje riziko spojení se zneužitím/ztrátou/krádeží karty/ztrátou PIN
(spontánně uvedli alespoň jedno z těchto rizik)

Jaká jsou rizika spojená s platební kartou?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří mají debetní kartu, n=351

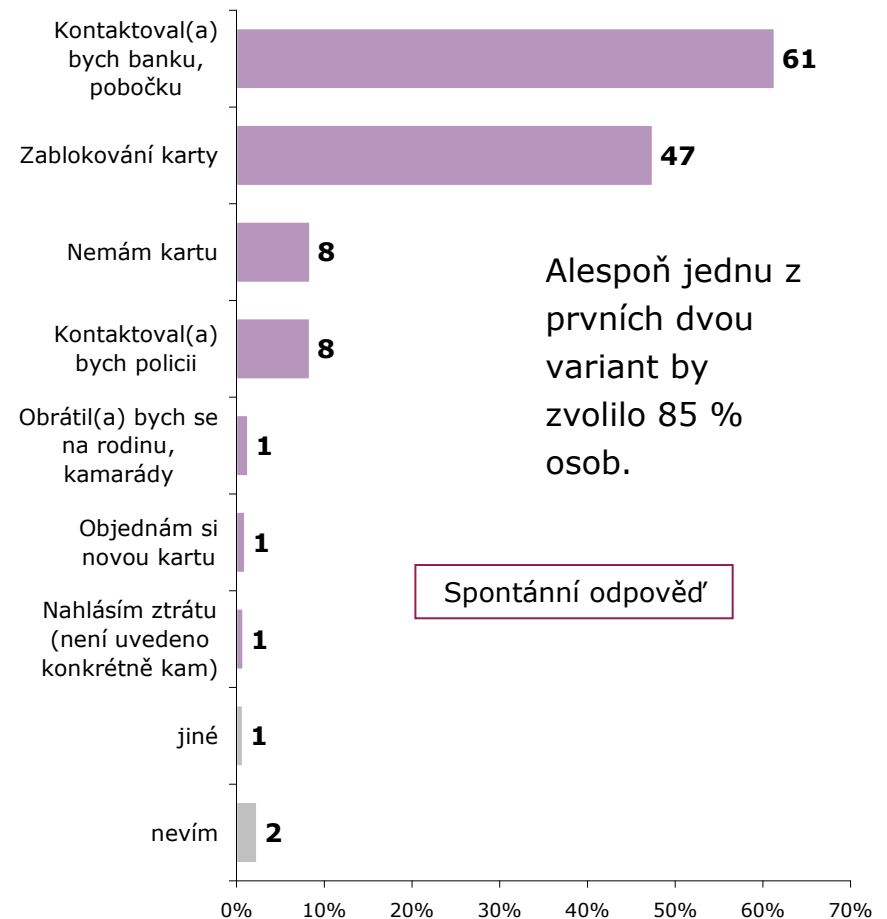

Rizika spojená s finančními produkty II

- **85 %** držitelů debetních karet by reagovalo správně (kontaktovali by banku/nechali kartu zablokovat)

Co byste udělal, kdyby Vám byla odcizena platební karta?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří mají debetní kartu, n=351

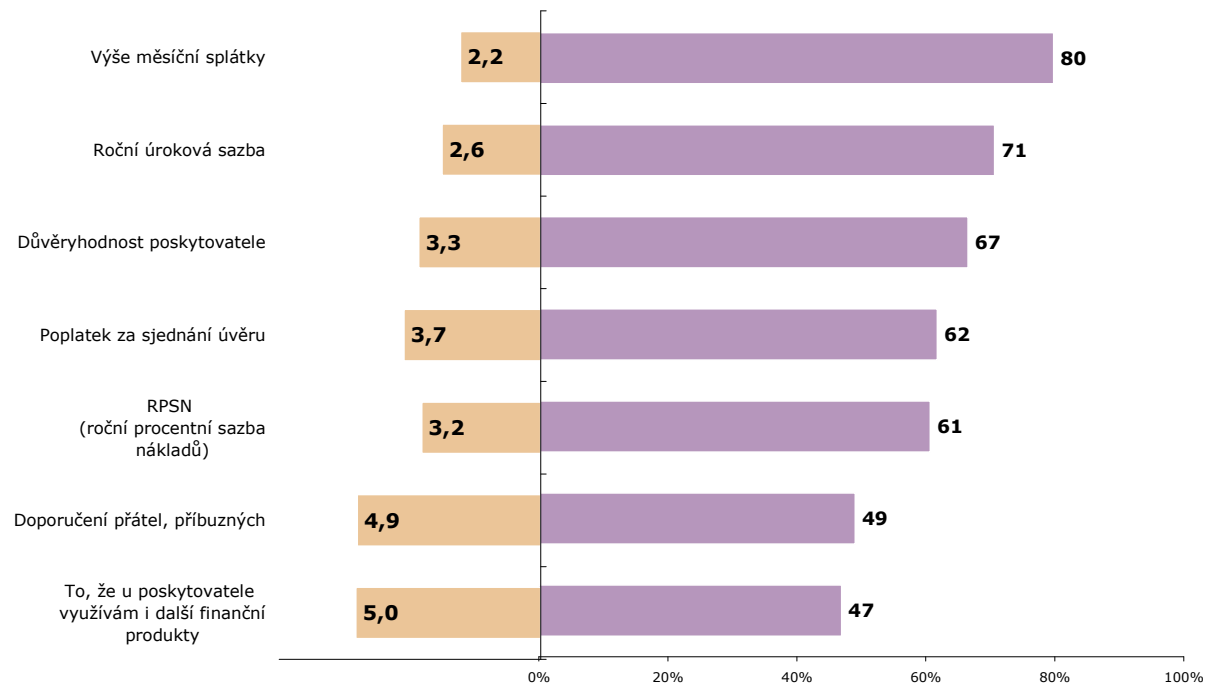

Podle čeho si vybírat – spotřebitelský úvěr

- **58 %** zohlední oba faktory - zátěž pro rozpočet (měsíční splátka) i RPSN (nejvhodnější ukazatel nákladovosti úvěru)
- **80 %** zohlední zátěž pro rozpočet (měsíční splátka), **71 %** úrokovou sazbu, pouze **61 %** celkové náklady na úvěr (RPSN)

Podle jakých kritérií byste se rozhodoval pokud byste si měl vzít půjčku?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

IV. Chování a zvyklosti ve světě financí

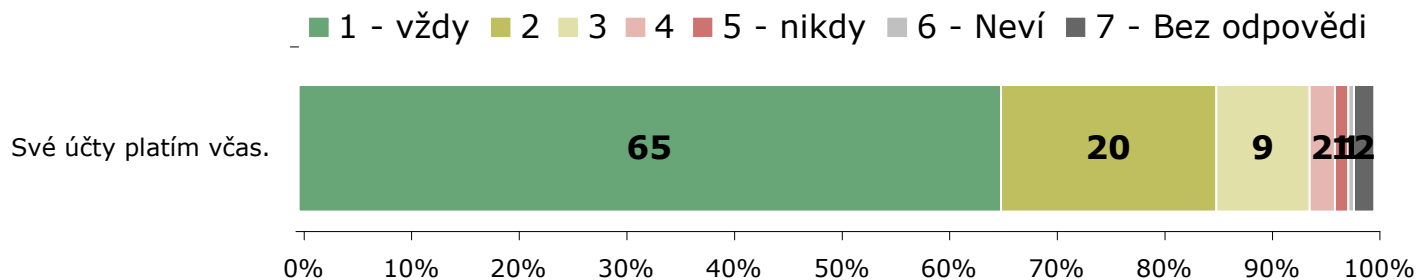
Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- platí své účty včas
- sleduje svoji finanční situaci
- dříve, než si něco koupí, pečlivě zvažuje, zda si to může dovolit
- uvědomuje si, že nelze získat současně minimální míru rizika, vysoký výnos a okamžitou likviditu
- má připraveno řešení v případě obtížné finanční situace
- informuje věřitele o své neschopnosti splácet

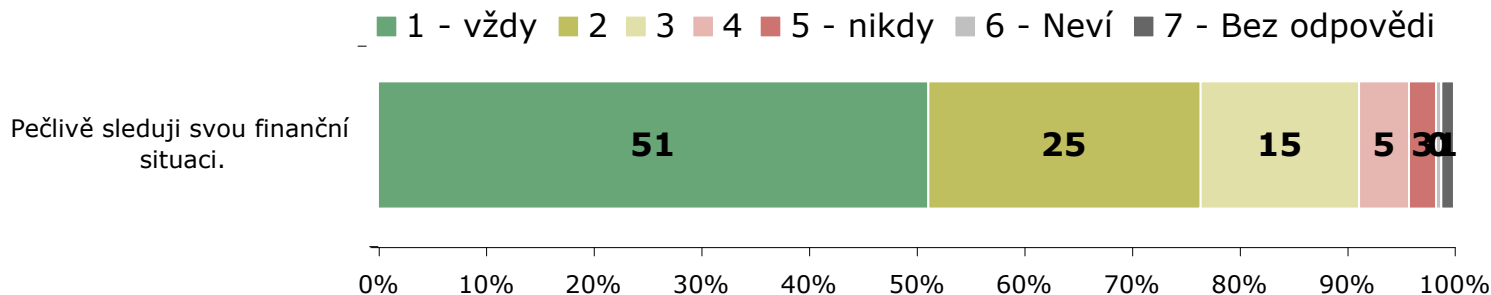

Hospodaření s penězi

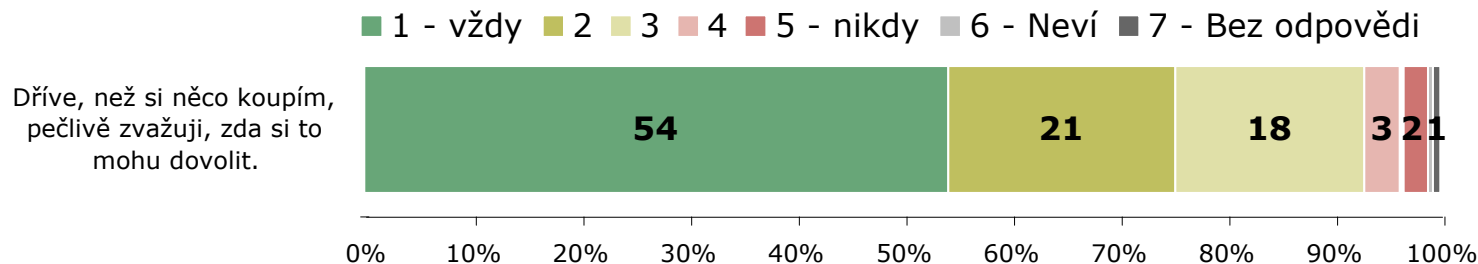
- **65% dotazovaných platí své účty včas, 20% většinou platí své účty včas**

- **51% dotazovaných sleduje svoji finanční situaci**

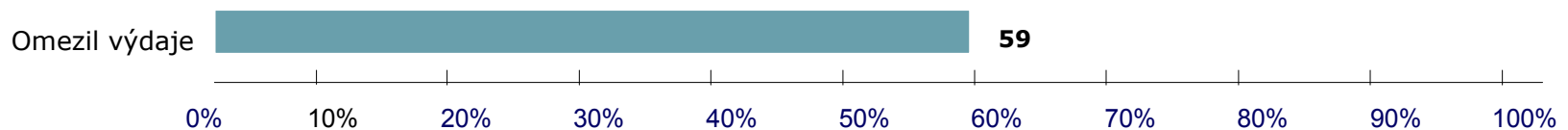
- **54% dříve než si něco koupí, pečlivě zvažuje, zda si to může dovolit**

Obtížné životní situace

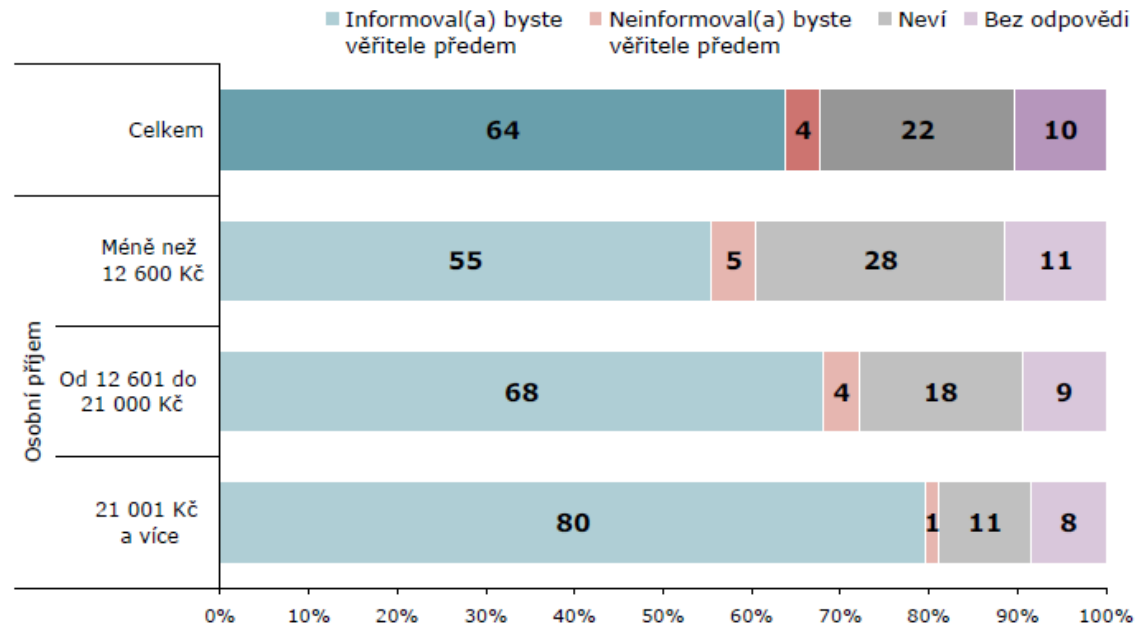
- **51%** má připraveno řešení v případě obtížné finanční situace
Co byste udělal(a) pro překlenutí finančních obtíží

- **64%** by informovalo věřitele o své neschopnosti splácet

Co byste udělal(a), kdybyste zjistil(a), že z finančních důvodů nemůžete zaplatit splátku?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

V. Znalosti ze světa financí

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- ví, že existuje pojištění vkladů
- rozumí tomu, co inflace znamená v praktickém životě
- zná výši inflace
- ví, co znamená zkratka RPSN
- zná skutečný význam RPSN
- ví co znamená p.a a p.m.

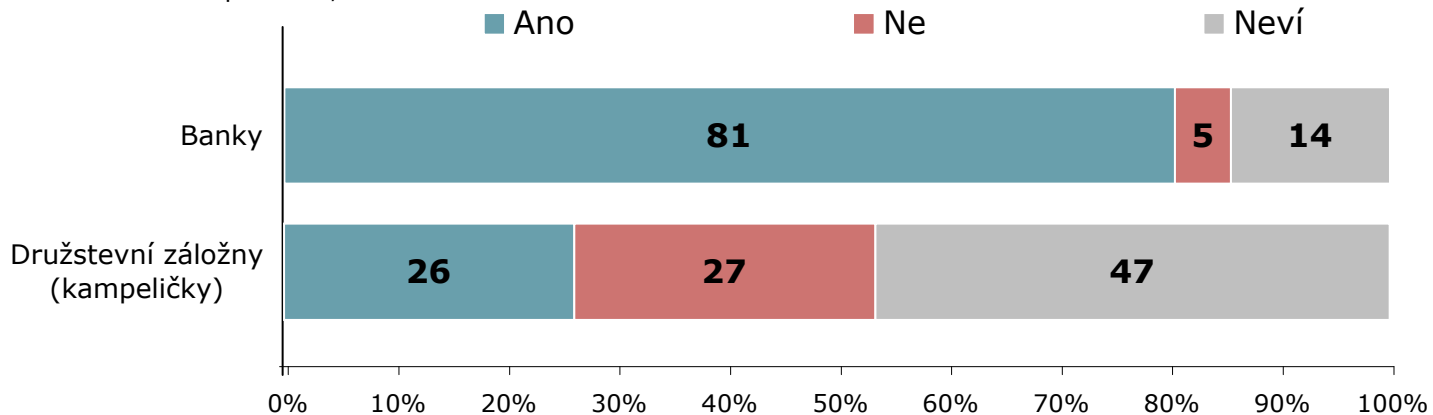

Pojištění vkladů

- **81% ví, že vklady v bankách jsou pojištěny, a 26% ví, že vklady v družstevních záložnách jsou pojištěny a v jaké výši**

Jsou podle Vašeho názoru peníze v následujících finančních institucích pojišťovny pro případ bankrotu finanční instituce?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

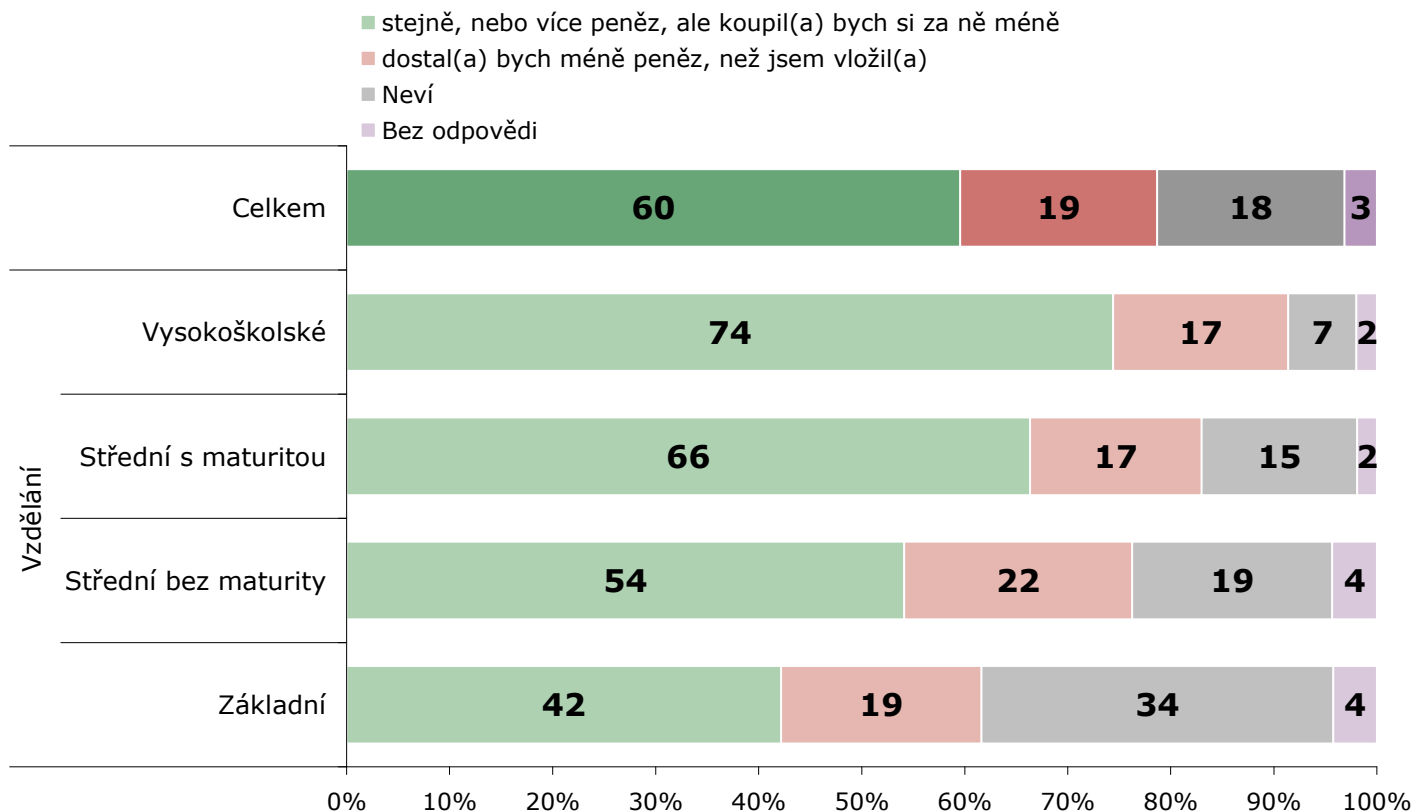

Inflace

- **60%** rozumí tomu, co inflace znamená v praktickém životě

Pokud by se zvýšila míra inflace, co by se podle Vás stalo s penězi, které byste měl(a) uloženy v bance?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

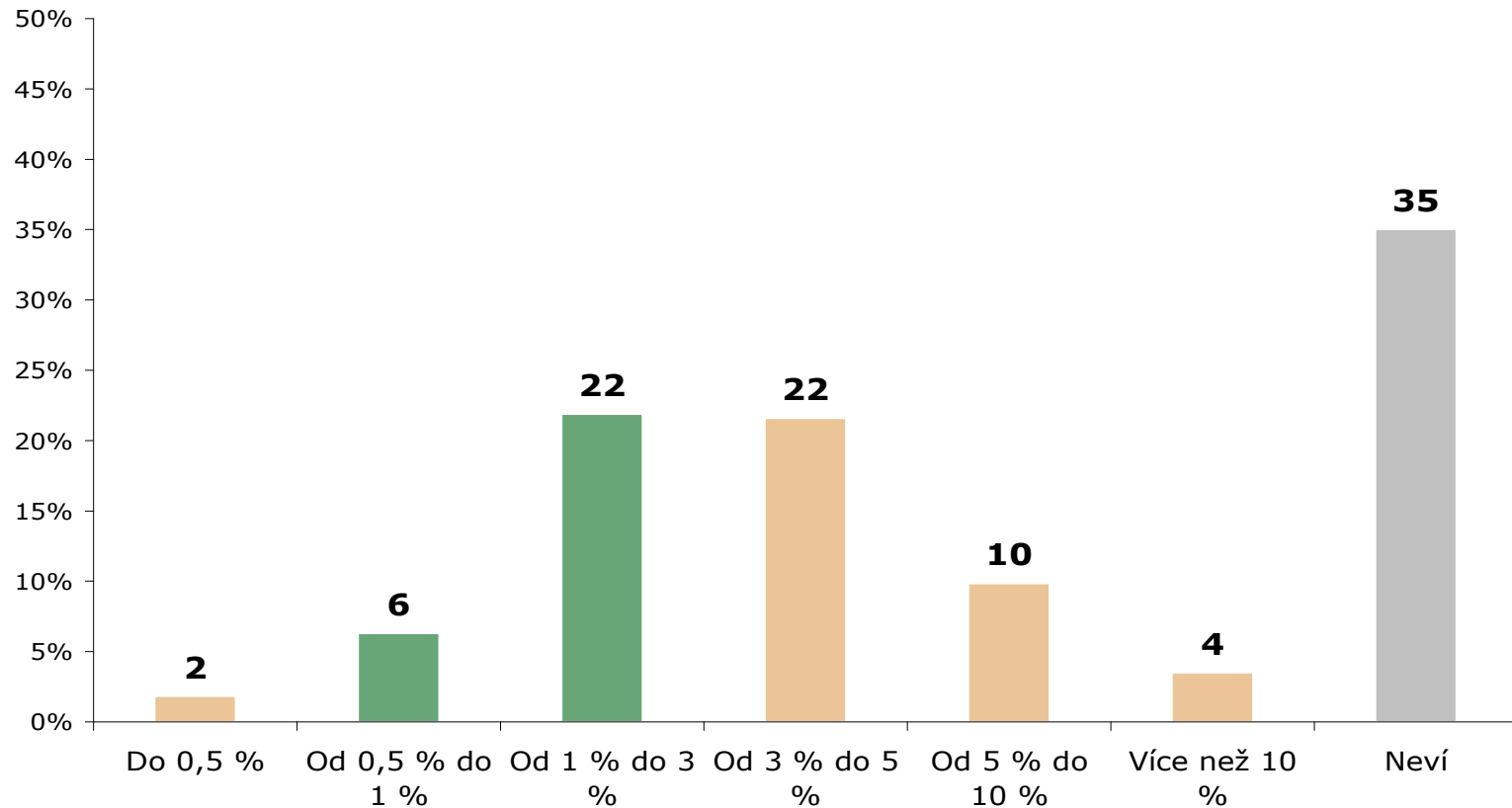

Inflace

- **28%** určilo správný interval výše inflace v loňském roce

Pokuste se, prosím, odhadnout, jaká byla v loňském roce roční míra inflace v ČR.

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

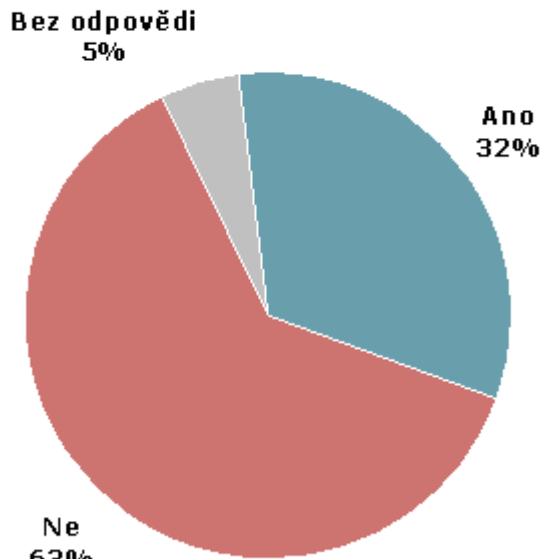

RPSN

- **32%** tvrdí, že ví, co znamená zkratka RPSN

Věděl(a) byste, co znamená zkratka „RPSN“?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

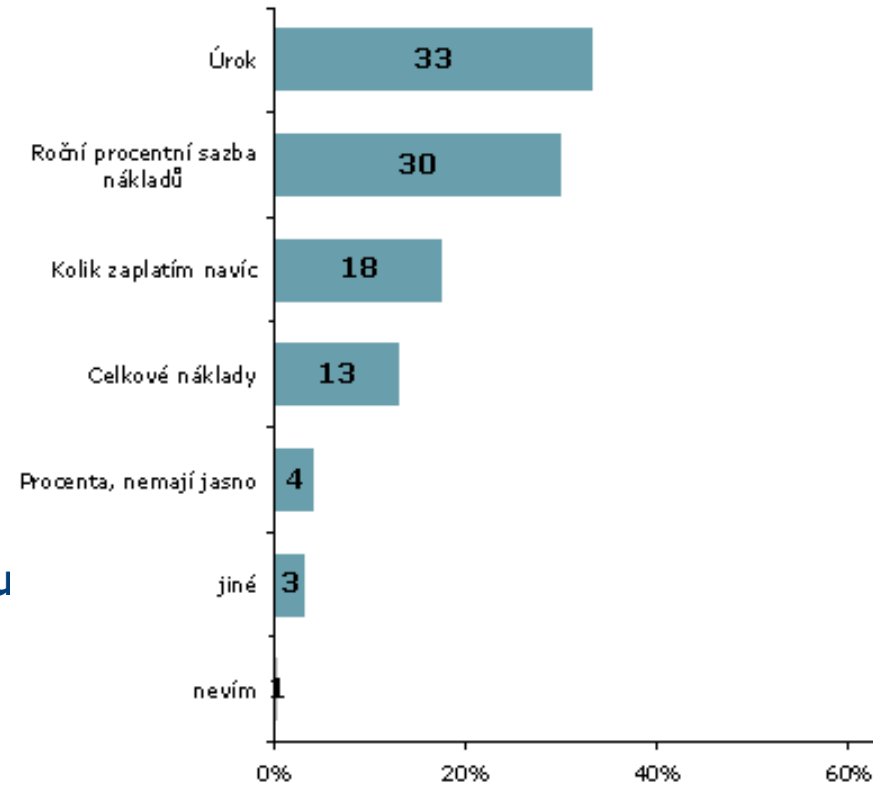

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

- **17%** dotazovaných z celkového počtu zná skutečný obsah = význam sdělení, které se za zkratkou RPSN skrývá

Co znamená zkratka RPSN?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří uvedli, že ví co znamená zkratka RPSN, n=327
POZNÁMKA: bylo možno více odpovědí

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, září 2010

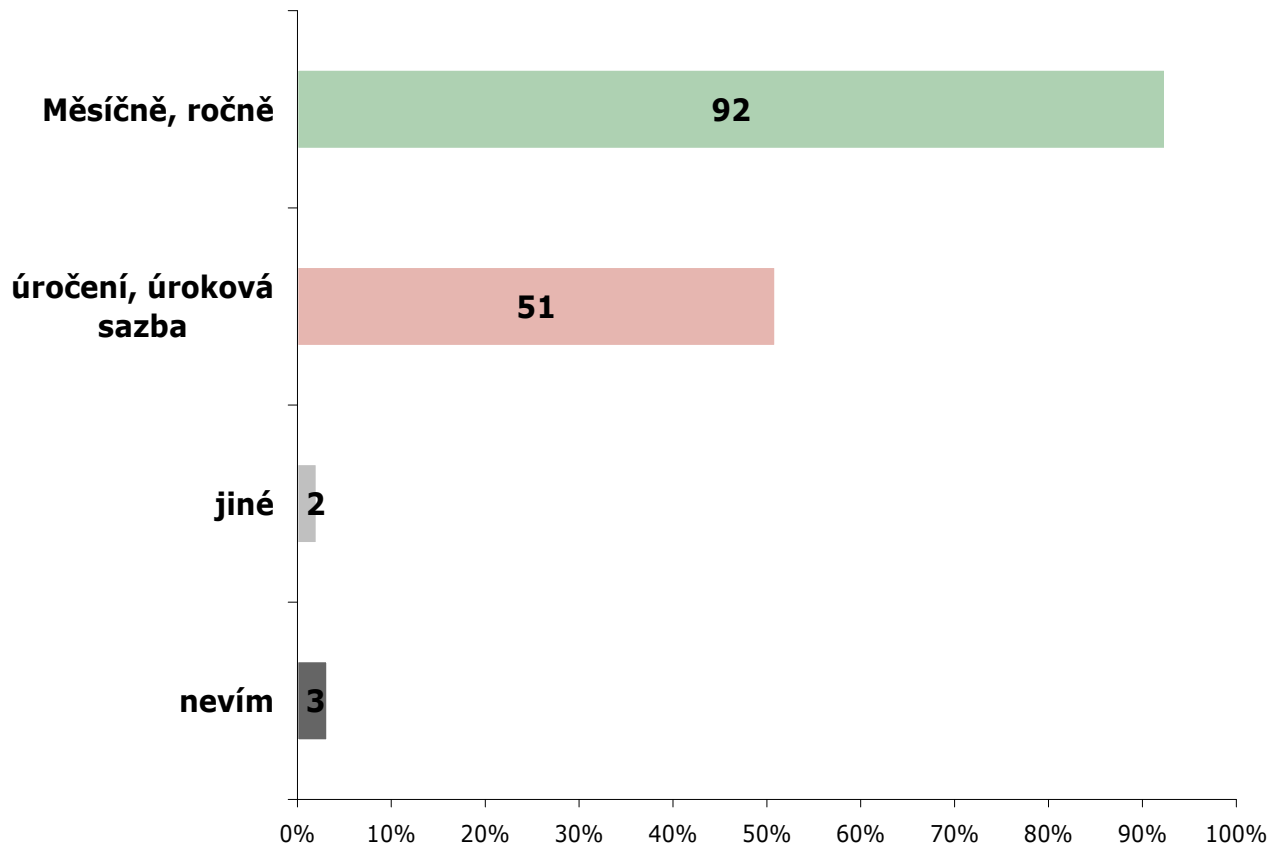

Úroky

- **16%** skutečně ví, co znamená p.a. a p.m.

Co znamená "p.m." a co "p.a."?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří uvedli, že ví co znamenají zkratky "p.m." a "p.a.", n=175
POZNÁMKA: bylo možno více odpovědí

VI. Smlouvy a stížnosti

Finančně gramotný občan (mimo jiné)

- smlouvu nejdříve přečte a teprve poté ji podepíše
- ví, že si může stěžovat a kde si může stěžovat
- zná pojem rozhodčí doložka

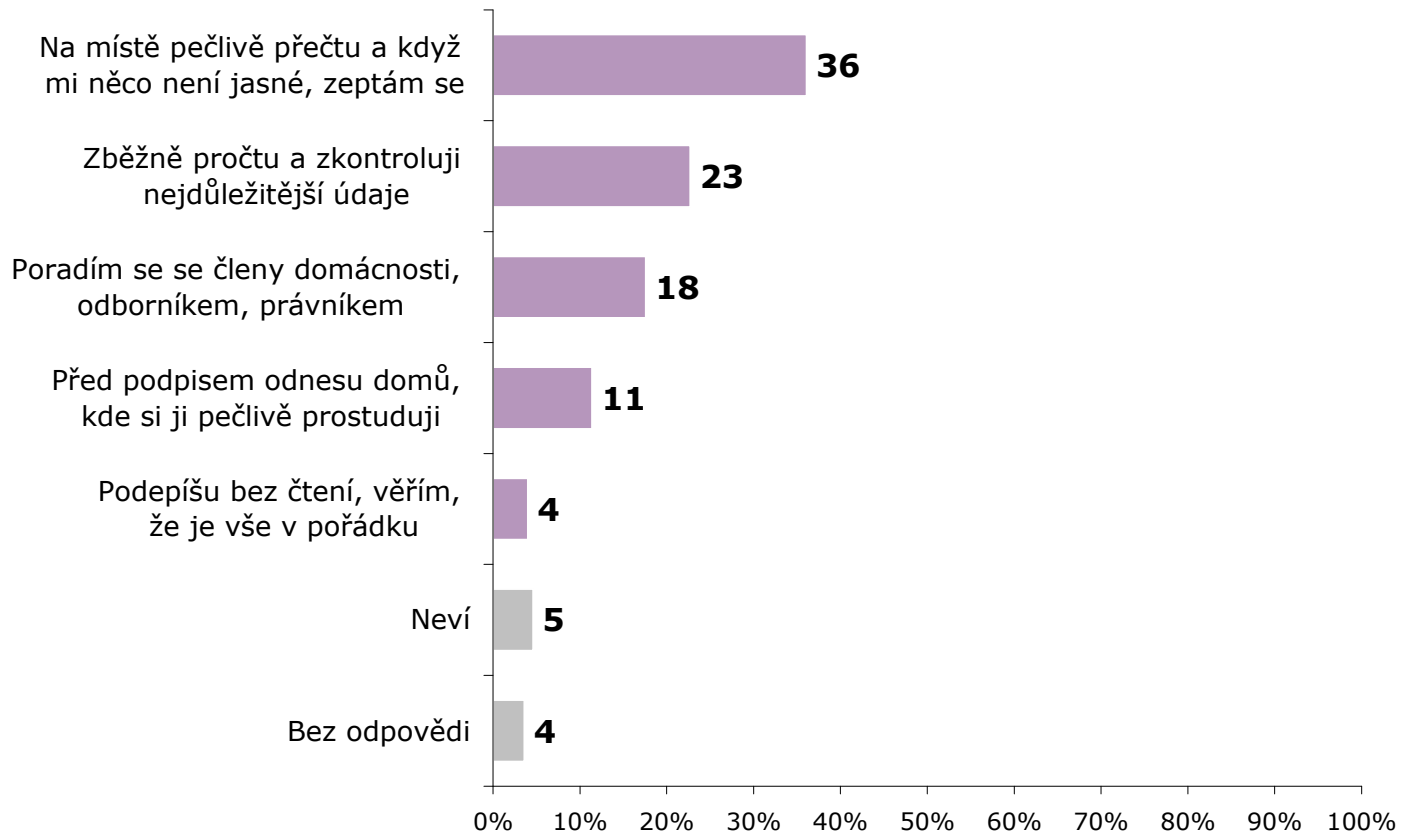

Čtení smluv

- **36%** dotázaných smlouvu na místě pečlivě pročte

Který z výroků nejlépe odpovídá situaci, kdy je Vám v nějaké finanční instituci předložena nějaká smlouva?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

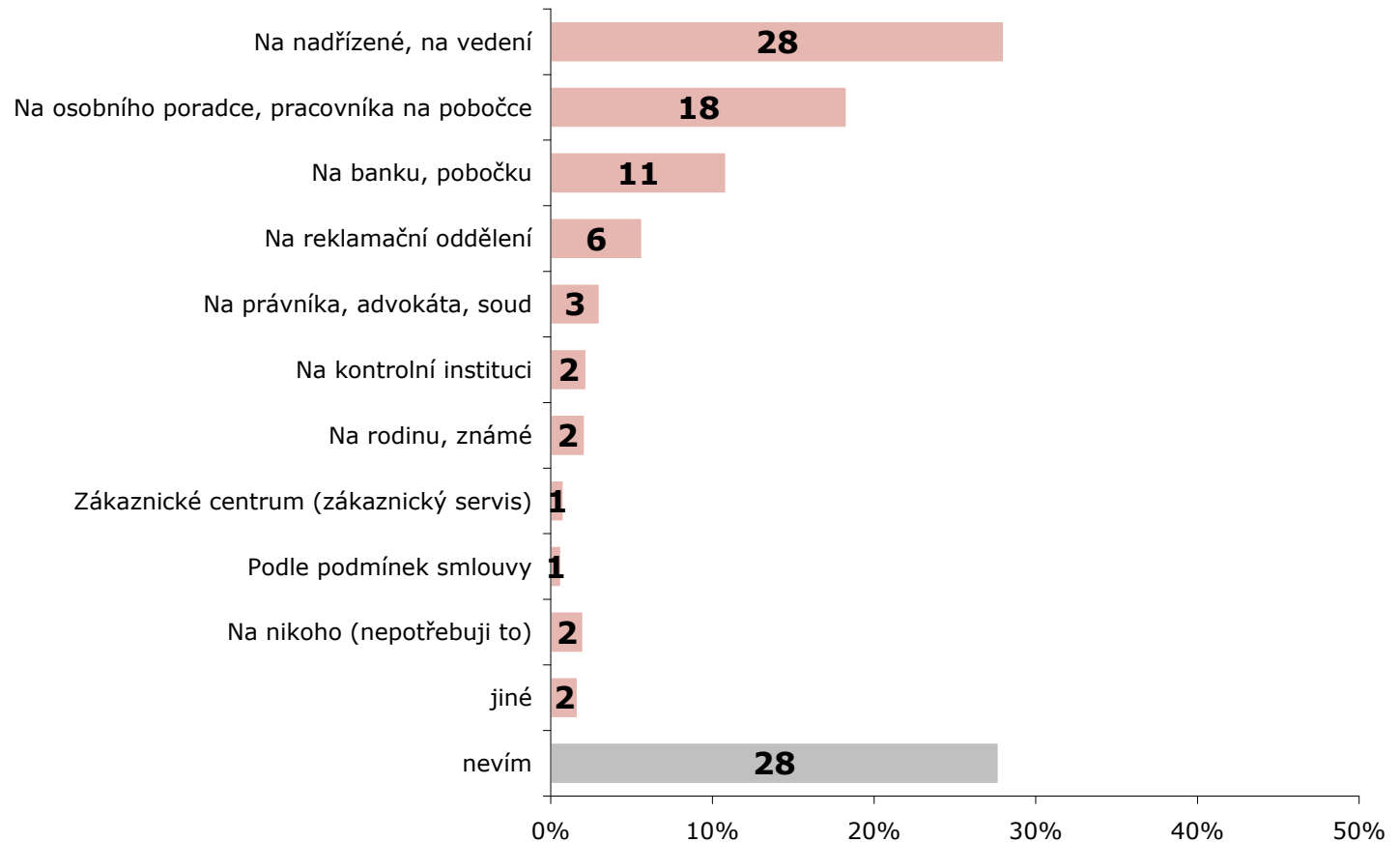
Reklamace

- Zhruba **70%** z těch, kteří nikdy finanční produkt nereklamovali ví, na koho by se obrátilo

Jak byste postupoval, kdybyste reklamoval(a) finanční produkt? Na koho byste se obrátil(a)?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří zatím žádný finanční produkt nereklamovali, n=894

POZNÁMKA: bylo možno více odpovědí

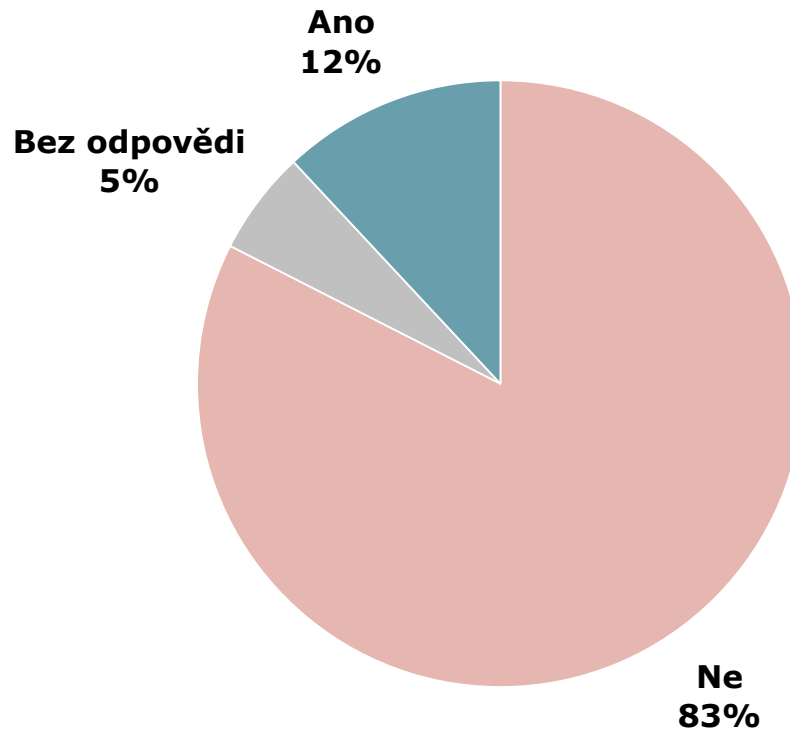

Rozhodčí doložka

- **12%** respondentů se již setkalo s pojmem „rozhodčí doložka“

Setkal(a) jste se již někdy s pojmem „rozhodčí doložka“?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

Motto: občané nejsou finančními experty, ale měli by být schopni zvážit, co je jim nabízeno – konečné rozhodnutí je jejich odpovědností

Děkuji za pozornost

dusan.hradil@mfcz.cz

www.mfcz.cz
sekce Finanční trh – Finanční vzdělávání

- Metoda projektu:
 - Kvantitativní „face to face“ výzkum
 - Standardizované osobní rozhovory - CAPI
 - Dotazování prostřednictvím školených tazatelů
- Cílová skupina:
 - Dospělá populace ČR (18 a více let)
- Vzorek respondentů:
 - 1005 respondentů
 - **Reprezentativní vzorek populace 18+**
 - Kvótní výběr – kvótní znaky:
 - Věk
 - Vzdělání
 - Pohlaví
 - Velikost místa bydliště
- Termín dotazování:
 - 6. až 29. září 2010
- Detaily terénního šetření
 - Celkový počet uskutečněných rozhovorů: 1047
 - Počet kompletních dotazníků: 1005
 - Do zpracování byly zařazeny pouze kompletně dokončené rozhovory.
 - Kontrola práce tazatelů

Struktura vzorku

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

